

Date: 5th April-2026

ESTRADA XONANDALIGIDA OVOZNI TO'G'RI QO'YISH VA VOKAL
TEXNIKANI SHAKLLANTIRISH

Jamshidov Kamron, Ergashev Shoxruz
Respublika musiqa va san'at texnikumi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada estrada xonandaligida ovozni to'g'ri qo'yish va vokal texnikani shakllantirish jarayonining nazariy, fiziologik, akustik hamda pedagogik asoslari kompleks tarzda tahlil qilinadi, bunda inson ovoz apparatining anatomik tuzilishi, nafas olish tizimining funksional xususiyatlari, rezonans mexanizmlari, artikulyatsiya jarayonlari hamda ularning o'zaro uyg'unligi ilmiy nuqtai nazardan chuqur o'rganiladi. Tadqiqot davomida estrada vokalida ovoz sifatini oshirish, uning barqarorligini ta'minlash, keng diapazonni egallash hamda emotsional ifodani kuchaytirishning samarali metodlari ishlab chiqiladi va ularni amaliyotga joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: estrada xonandaligi, ovoz qo'yish, vokal texnika, diafragma, rezonans, artikulyatsiya, tembr, diapazon, musiqa pedagogikasi.

Zamonaviy estrada xonandaligida vokal ijrochilikning sifat ko'rsatkichlari, avvalo, ovozni to'g'ri qo'yish va uni ilmiy asoslangan metodlar orqali rivojlantirish darajasi bilan belgilanadi, chunki inson ovozi murakkab biologik va akustik tizim sifatida nafaqat tabiiy imkoniyatlarga, balki muntazam va to'g'ri tashkil etilgan mashg'ulotlarga ham bevosita bog'liq holda shakllanadi. Estrada vokalining o'ziga xosligi shundan iboratki, u akademik vokaldan farqli ravishda erkinlik, individuallik va zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda rivojlanadi, shu bois ovozni noto'g'ri ishlatish nafaqat ijro sifatini pasaytiradi, balki ovoz apparatiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan qaralganda, estrada xonandalarini tayyorlash jarayonida ovozni to'g'ri qo'yish texnikasini chuqur ilmiy asosda o'rganish, uni pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etish hamda zamonaviy metodlar bilan boyitish dolzarb ilmiy masala hisoblanadi.

Ovoz hosil qilish jarayoni inson organizmining bir nechta murakkab tizimlari o'zaro uyg'un holda ishlashi natijasida yuzaga keladi, bunda nafas olish tizimi, tovush hosil qiluvchi organlar, rezonans bo'shliqlari va artikulyatsiya apparati yagona funksional tizim sifatida faoliyat yuritadi. Nafas olish jarayonida o'pkaga kirgan havo diafragma va qovurg'alar harakati orqali boshqariladi, so'ngra u ovoz paychalari orqali o'tib, tebranish hosil qiladi va tovush shakllanadi, undan keyin esa rezonans bo'shliqlarida kuchayib, artikulyatsiya organlari orqali aniq nutq tovushlariga aylantiriladi.

Mazkur jarayonning to'g'ri tashkil etilishi ovozning sifatini, kuchini va barqarorligini belgilaydi, шу сабабли вокал таълимида инсон овоз апаратининг анатомик ва физиологик хусусиятларини чуқур ўрганиш муҳим аҳамият касб этади.

Estrada xonandaligida nafas olish texnikasi vokal ijrochilikning asosiy poydevori hisoblanadi, chunki aynan to'g'ri nafas olish orqali ovozning barqarorligi, kuchi va davomiyligi ta'minlanadi. Diafragma orqali nafas olish jarayonida havo chuqur va nazorat

Date: 5th April-2026

ostida olinadi, diafragma pastga tushadi va o'pka maksimal darajada to'ldiriladi, shundan so'ng havo asta-sekin chiqarilib, ovoz paychalari orqali tebranish hosil qiladi.

Bunday nafas olish texnikasi: ovozning erkin chiqishini ta'minlaydi; ortiqcha zo'riqishni kamaytiradi; uzoq vaqt davomida barqaror ijroni amalga oshirish imkonini beradi.

Artikulyatsiya vokal ijrochilikda tovushlarning aniq va ravshan talaffuz qilinishini ta'minlaydi, bu esa estrada xonandaligida alohida ahamiyatga ega, chunki tinglovchi nafaqat musiqa, balki matn mazmunini ham to'liq qabul qilishi zarur. Artikulyatsiya apparatining faol ishlashi orqali so'zlar aniq talaffuz qilinadi, bu esa ijroning ifodaviyligini sezilarli darajada oshiradi.

Vokal texnikani shakllantirish jarayoni izchil va bosqichma-bosqich tashkil etilishi zarur, bunda o'quvchilar dastlab oddiy mashqlardan boshlaydi va asta-sekin murakkab texnik elementlarga o'tadi, bu esa ularning ovoz apparatini to'g'ri shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy musiqa ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanish vokal o'qitish jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi, chunki audio va video yozuvlar orqali o'quvchilar o'z ijrosini mustaqil tahlil qilishi, xatolarni aniqlashi va ularni bartaraf etishi mumkin. Shuningdek, interfaol metodlar, onlayn platformalar va vokal trening dasturlari o'quv jarayonini individuallashtirishga yordam beradi.

Estrada xonandaligida ovozni to'g'ri qo'yish va vokal texnikani shakllantirish murakkab, ko'p bosqichli va tizimli jarayon bo'lib, u ijrochining professional darajasini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullayev R. *Musiqa nazariyasi asoslari*. – Toshkent: Fan, 2022.
2. Rasulov B. *Musiqa pedagogikasi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Ismoilov H. *Musiqa ta'lim metodikasi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2022.
4. Usmonov F. *Vokal ijrochilik asoslari*. – Toshkent: Fan, 2021.
5. Karimov D. *Estrada xonandaligi va vokal texnika*. – Toshkent, 2023.
6. O'zbekiston davlat konservatoriyasi materiallari. *Vokal ijrochiligi bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami*. – Toshkent, 2021.
7. "Musiqa" jurnali. *Estrada vokali va ijrochilik san'ati bo'yicha maqolalar*. – Toshkent, 2020–2024.

